

12

ДЕРЖБУД УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ СПЕЦІАЛЬНИЙ
НАУКОВО-РЕСТАВРАЦІЙНИЙ
ІНСТИТУТ
«УКРЗАХІДПРОЕКТРЕСТАВРАЦІЯ»

Система оборонних
укріплень м. Львова
Програма регенерації
т. IV кн. I

Львів 1995 р.

Управління
охорони
історичного
середовища

Центр міської історії
Lviv Center for Urban History

УКРАЇНСЬКИЙ СПЕЦІАЛЬНИЙ НАУКОВО-РЕСТАВРАЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ
«УКРЗАХІДПРОЕКТРЕСТАВРАЦІЯ»

Система оборонних укріплень

м. Львова

Програма регенерації

Том IV Книга I
Шифр 94-76

Управління
охорони
історичного
середовища

Центр міської історії
Center for Urban History

Директор Головний
Головний архітектор проєкту
Начальник майстерні

Ковалишин І.М.
Новаківська Г.М.
Соболевський Є.З.

Львів 1995 р.

ЗАМОВНИК: Управління охорони історичного
середовища м. Львова

СТАДІЯ: Програма регенерації оборонних
укріплень

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ І ВІДПОВІДАЛЬНІ
ВИКОНАВЦІ

Прізвище, ім'я, по-батькові: Пасада : Ступінь участі в
----- : : розробці -----

Новаківська Г.М.

ГАП

автор

Цапко

кер. групи

автор

ГАП

Новаківська Г.М.

Управління
охорони
історичного
середовища

Центр міської історії
Center for Urban History

СКЛАД ДОКУМЕНТАЦІЇ ПО ДОГОВОРУ

№ 94-76 від 29.03.94 р.

І. Попередні роботи
і фотофіксація

том І кн.І

2. Складання програми
регенерації системи
оборонних укріплень

том ІУ кн.І

Управління
охорони
історичного
середовища

Центр міської історії
Center for Urban History

Місто Львів, як і багато інших міст споруджене на основі городища, яке існувало вже в XI–XII ст., але лише в середині XIII ст. постало місто твердиня. Пізніше місто розвинулось і в середньовіччя було засноване нове.

Львів, як місто, мав дві оборонних системи. Це оборонна система княжого міста та середньовічного міста.

Оборонна система княжого міста на даний час візуально втрачена і тому потребує окремого вивчення і підходу.

Оборонна система середньовічного Львова подекуди фрагментарно збережена і даною програмою регенерації охоплена саме вона.

Середньовічне місто являло собою чотирикутник площею приблизно 20 га, з витягнутим північно-західним кутом.

Спочатку місто було обнесене муром з ровом та земляним валом/Пізніше цей мур дістав ^{назву Високого/}Місто мало дві брами на основній транспортній артерії – Галицьку – 1382 р. і Татарську /пізніше Краківську/ – 1386р.

В північно-західному куті міста розміщувався замок королівського старости і мав розміри приблизно 80х80 м.

В 1445 р. на Високому мурі налічувалось 18 чотирикутних веж. Пізніше їх число сягнуло 25.

1418–1445 р. було споруджено другу лінію міських укріплень – Низький мур. Він огинав місто з півночі, сходу та півдня від Краківської брами до Галицької. Низький мур мав 16 півкруглих бастей. 1476р. – почалось будівництво барбаканів Краківської та Галицької брам.

1522 р. – почалось будівництво третьої лінії оборони.

Вона включала в себе 8 бастей, з півдня і заходу, Порохову башту зі сходу три белюарди зі сходу і півночі, а також барбакани обох брам.

1555 р. – збудовано міський арсенал. В 1517 р. арсенал знищено пожежею, але через два роки відбудовано.

1565 р. Низький замок було знищено пожежею, але невдовзі відбудовано.

1600 р. на місці старого замиського дерев'яного монастиря Бернардинів будується кам'яний з міцними мурами.

1638 р.-1646 р. було споруджено Королівський арсенал.

1641 р. – Закінчено будівництво замиського укріпленого монастиря Кармелітів босих.

В кінці 17 ст. проводились великі роботи по спорудженню замляних укріплень що мали охоплювати значну територію від собору св.Юра до Високого замку. Але ці задуми не були повністю реалізовані і з часом втратили своє значення. І невдовзі після того як Львів увійшов до складу Австрії /1809 р/ почались роботи по розбірці міських укріплень.

Як бачимо Львів свого часу був досить сильно укріпленим містом.

І якщо оборонне значення міських фортифікацій з часом падало, то значення їх як пам'яток архітектури, що значно збагачують образ середньовічного міста важко переоцінити.

До наших днів дійшли лише невеликі і розрізнені фрагменти укріплень центральної частини м.Львова.

Виходячи з існуючого стану всю систему оборонних укріплень Львова можна класифікувати за наступними пунктами.

1. Втрачені елементи оборонних укріплень
2. Фрагменти оборонних укріплень, що дійшли до нашого часу і вимагають відтворення втрачених елементів.
3. Фрагменти оборонних укріплень, що вимагають повного відтворення.

4. Фрагменти оборонних укріплень, що раніше досліджені і
зараз протрасовані

5. Елементи оборонної системи міста, що вже відреставровані.

До першої категорії слід віднести значну більшість елементів оборонної системи Львова. Це ті фортифікації, що були свого часу розібрані, а їхні залишки опинились під пізнішою забудовою або проїзджою частиною нових вулиць. Правда деякі фрагменти цих фортифікацій не слід вважати безповоротно втраченими. Оскільки на деяких ділянках є можливість провести археологічні дослідження, опираючись на результати яких можна було б вивчити можливість включення цих елементів в благоустрій даних територій, або відтворити їх опираючись на результати цих досліджень та маючи інші джерела інформації /бібліографічні, іконографічні і т.д./.

До другої категорії пам'яток слід віднести ті, що збереглись до наших днів, але в силу різних причин, змінили свій зовнішній вигляд. Ці об'єкти вимагають комплексу ремонтно-реставраційних, а також консервативних заходів.

До переліку об'єктів цієї категорії звійшли

І. Фрагмент Високого муру на проспекті Свободи.

Відтворити даний фрагмент Високого муру доцільно станом на початок І7 ст. Оскільки на перших графічних ж зображеннях Львів/Пассаротті - І609 р. Браун І6І8 р. та інші/ зображений з заходу. Крім того з внутрішньої сторони муру має сліди зрубаних кронштейнів обхідної галереї. А це все дає змогу говорити як про зовнішній вигляд цього фрагменту Високого муру так і про його висоту /див.іл. І/.

2. Вежа Поврозників і Токарів, що примикає до Міського арсеналу на вул. Підвальной.

Під час реставраційних робіт на Міському арсеналі було детально обстежено фрагмент Високого муру до якого було прибудовано споруду арсеналу.

В результаті було виявлено залишки ряду машикулів на Високому мурі.

Таким чином можна судити про Високий мур з східного боку станом на початок ІІІІ ст. Проаналізувавши ситуацію можна зробити висновок, що на вежі Поврозників і Токарів втрачено один рівень з машикулями. Згідно описів вежа завершувалась стрімким шатровим дахом покритим гонтом/див.ім.2/.

3. Фрагмент Низького муру з бастею перед міським арсеналом на вул. Підвальной.

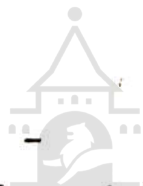
Під час реставраційних робіт на Львівському арсеналі було виявлено фрагмент Низького муру з півкруглою бастеєю, відкритою зі сторони міста.

В 1993 р. інститутом "Укрзахідпроектреставрація" було розроблено проектну документацію, згідно якої пропонується підняти фрагмент муру і півкруглу бастею на нову відмітку.

Влаштувати криту галерею вздовж муру, а також накриття бастеї високим гонтовим дахом/див.іл.2/

4. Фрагмент Низького муру з бастеєю на вул. Підвальной перед Успенською церквою.

Відтворюючи даний фрагмент Низького муру слід виходити з таких же засад як і до муру біля міського арсеналу. Оскільки ці два фрагменти Низького муру візуально пов'язані, то повинні перекликатись між собою. /див.ім.3/.

5. Оборонні мури монастиря Босих Кармелітів, до наних днів

зберегли свої обриси в плані. Для приведення мурів монастиря в належний стан слід провести приблизно такий перелік робіт:

- відтворення втрачених ділянок муру, аналогічно збереженим
- відтворення втрачених елементів муру
- знесення пізніших прибудов та дисонуючих елементів.

6. Королівський арсенал на вул. Підвальної

Після реставраційних робіт 1929 р. було відреставровано ліве крило головного фасаду.

На споруді слід провести детальні архітектурні дослідження, щоб на ^{їх} основі відтворити первісний вигляд пам'ятки.

Від споруди до Королівського арсеналу в напрямку вул.

Л.Українки йде збережений фрагмент Високого муру, з внутрішньої сторони мур має б/кам'яні кронштейни обхідної галереї.

Відтворювати даний фрагмент Високого муру доцільно станом на І7 ст. з огляду на сусідство з Королівським арсеналом, спорудженим власне в середині І7 ст./див.іл.4/

7. Порохова башта

До наших днів від первісної споруди збереглась тільки зовнішня підковоподібна стіна. Башти з прорубаними в І9 ст. вікнами.

На кресленнях 1784 р. видно, що башта мала ряд машикулів і була оточена з напільної сторони земляним валом, обмурованим зовні.

Пропозиції по відтворенню зовнішнього вигляду Порохової башти та влаштуванню благоустрою прилеглої території розробив свого часу арх.Вітвіцький/див.іл.5/.

Не дивлячись на велике різноманіття всі вище перераховані об'єкти мають одну спільну рису – всі вони збережені в своїй основі.

Третя категорія це пам'ятки стосовно яких є можливість і підстави до повного відтворення.

До них слід віднести:

1. Протрасований фрагмент Високого муру на пл. Ів. Підкови див. іл. 6/

2. Вежа Крамарів на проспекті Свободи. Зовнішній вигляд вежі добре видно на гравюрах Пассаротті, Пернеро, Брауна та ін. Габарити вежі в плані можна визначити в результаті археологічних досліджень/див. іл. І/

3. Вежа Шевців, що примикає до Міського арсеналу на розі вулиць Підвальної та Братів Рогатинців. Вежа чотирикутна в плані, висота її співвідносна з вежею Поворозників і Токарів. Шострове завершення даху /див. іл. 7/.

4. Тут же в ансамблі міського арсеналу пропонується відтворити короткі фрагменти Високого муру. Від вежі Поворозників і Токарів в напрямку вул. Руської. Та від вежі Шевців вздовж вул. Братів Рогатинців/див. іл. 2, 8/.

5. Протрасований фрагмент Високого муру між Королівським арсеналом та будинком Ставропігійського братства. А також вежа цеху Мулярів/див. іл. 9/

6. Вежа цеху Римарів на розі вул. Підвальної та Л. Українки. Зображення цієї вежі ми бачили на літографії 1826 коли вже була дзвіницею Домініканського монастиря. Габарити вежі в плані можна встановити за результатами археологічних досліджень /див. іл. 4/.

7. Фрагмент Низького муру від Королівського арсеналу в
напрямку вул.Л.Українки /див.іл.4/

До четвертої категорії пам'яток слід віднести ті ділянки міських укріплень відтворити які нема змоги і варто залишити їх у вигляді трасування/див.схему укріплень центральної частини м.Львова/.

І до п'ятої категорії пам'яток відносяться пам'ятки, що вже відреставровано. І їх треба підтримувати тільки в належному стані/див.схему укріплень центральної частини м.Львова/

На схемі укріплень центральної частини м.Львова позначені також місця де необхідно провести археологічні дослідження.

За результатами цих досліджень можна буде, вивчити можливість перегляду благоустрою таких місць як пл.Д.Галицького, сквер на вул.Винниченка, прилеглу територію до Порохової башти на тій же вулиці та інші.

Наступна територія пам'яток – це вже відреставровані об'єкти і перелік їх дуже скромний.

- міський арсенал на вул.Підвальной
- Бастея Низького муру в пивниці будинку на вул.Братів Рогатинців
- оборонний мур монастиря Бернардинів з Глинянською вежею і прилеглі приміщення у дворі.

До цього списку можна ще віднести:дзвінницю монастиря Бернардинів хоч вона і вимагає ремонту.

Програма регенерації системи оборонних укріплень м. Львова – це загальний напрямок, який вимагає подальшої реалізації конкретно відносно кожного окремого об'єкту.

Управління
охорони
історичного
середовища

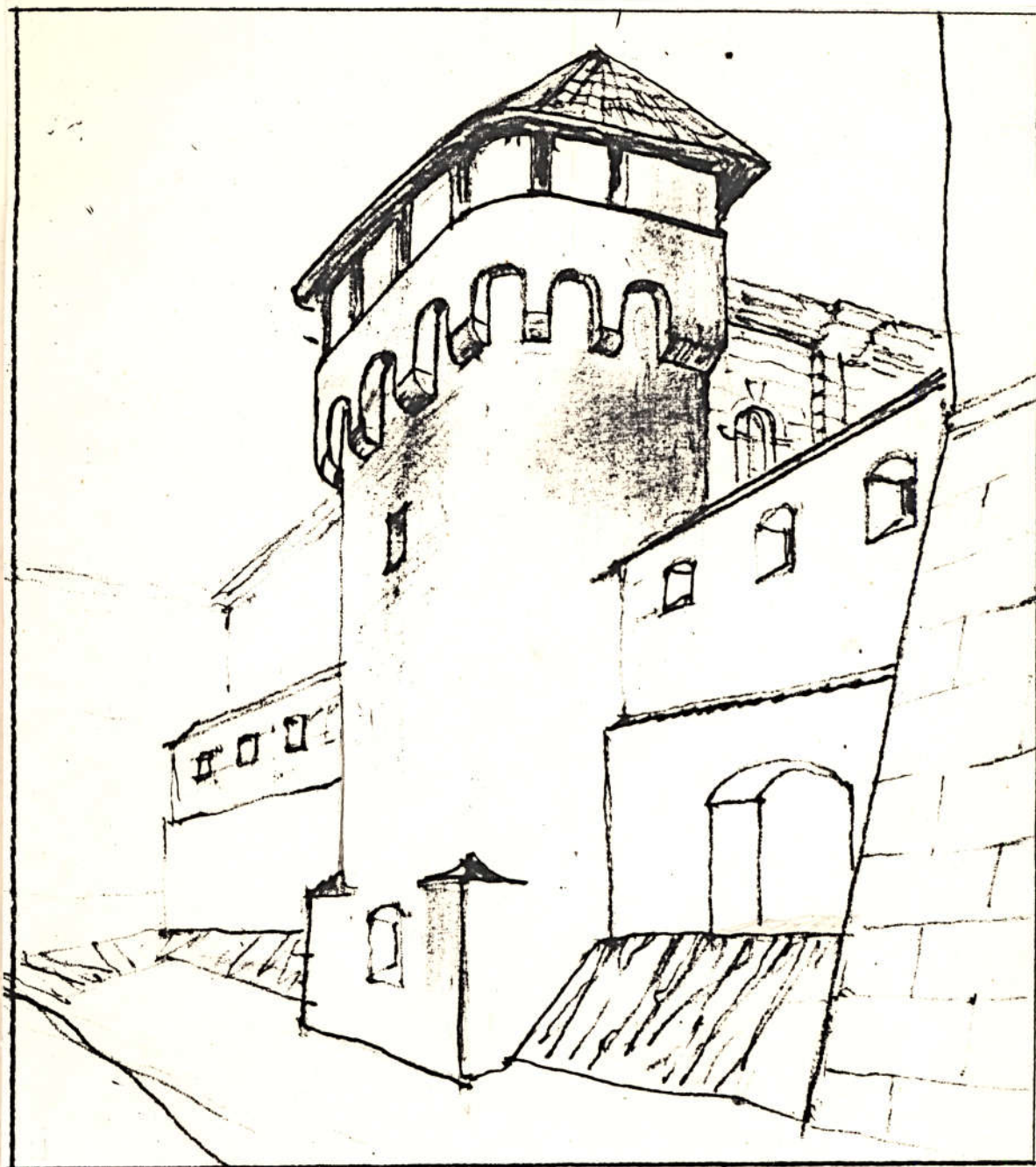
Центр міської історії
Center for Urban History

Управління
охорони
історичного
середовища

Центр міської історії
Center for Urban History

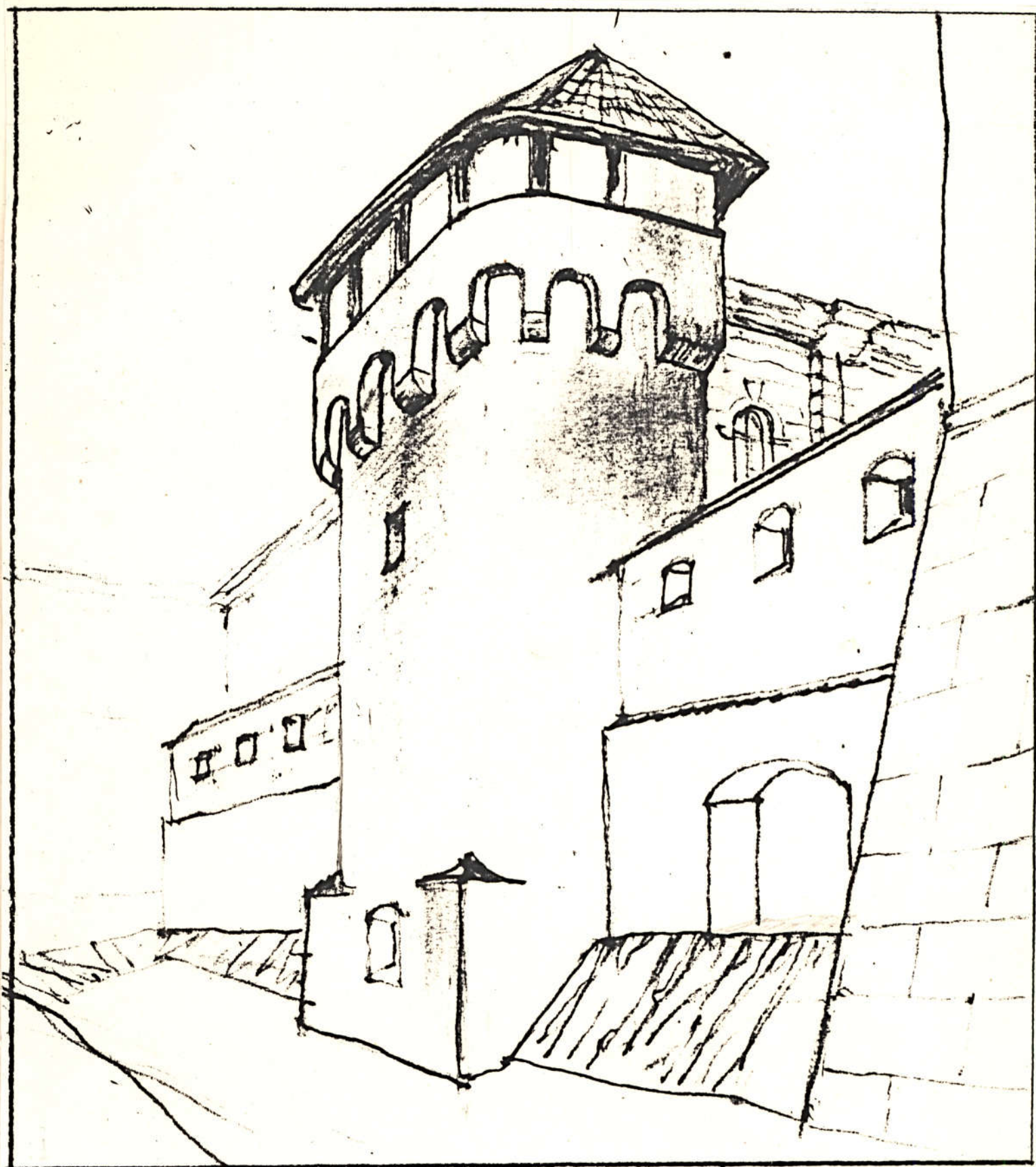
1

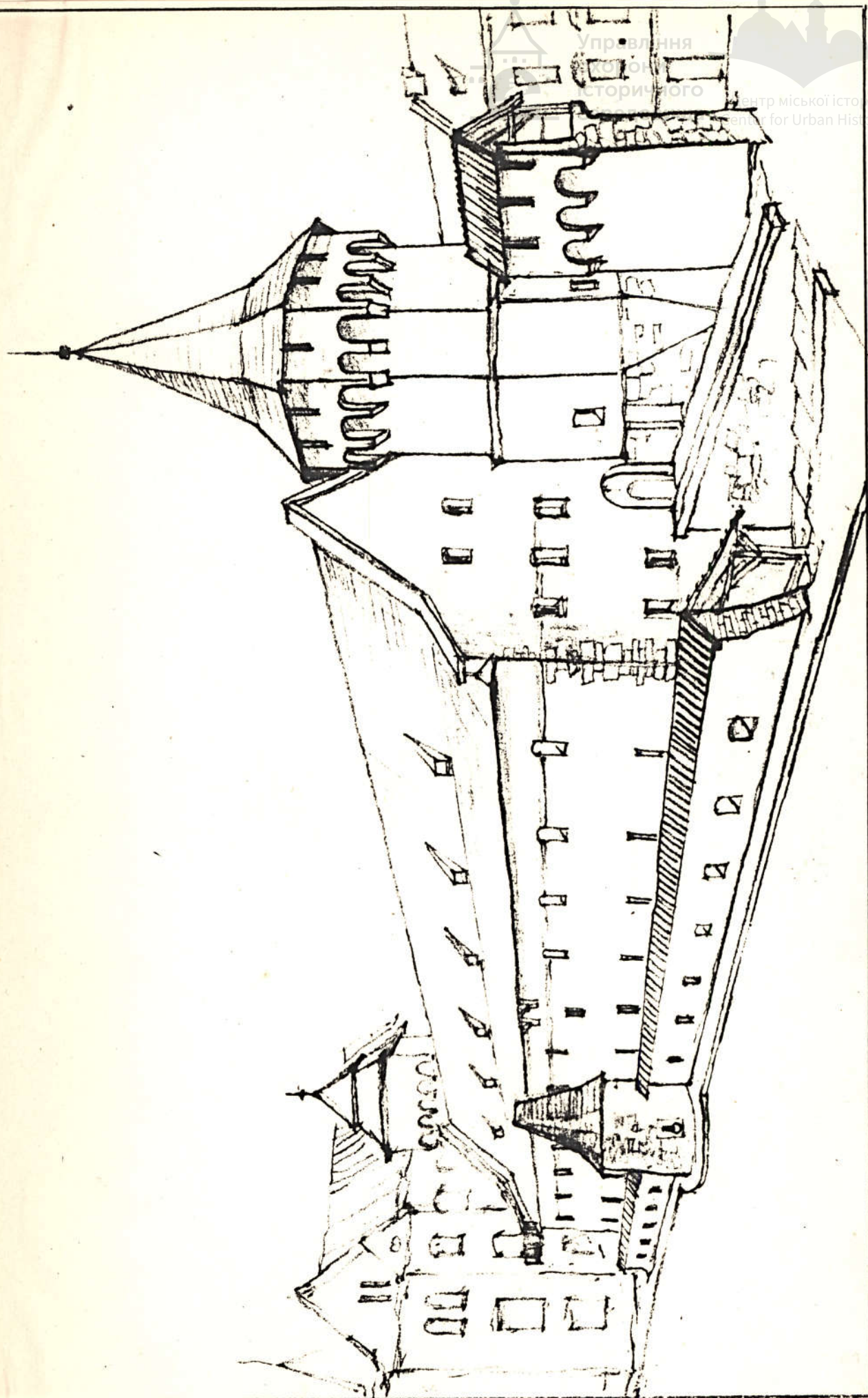

Управління
охорони
історичного
середовища

Центр міської історії
Center for Urban History

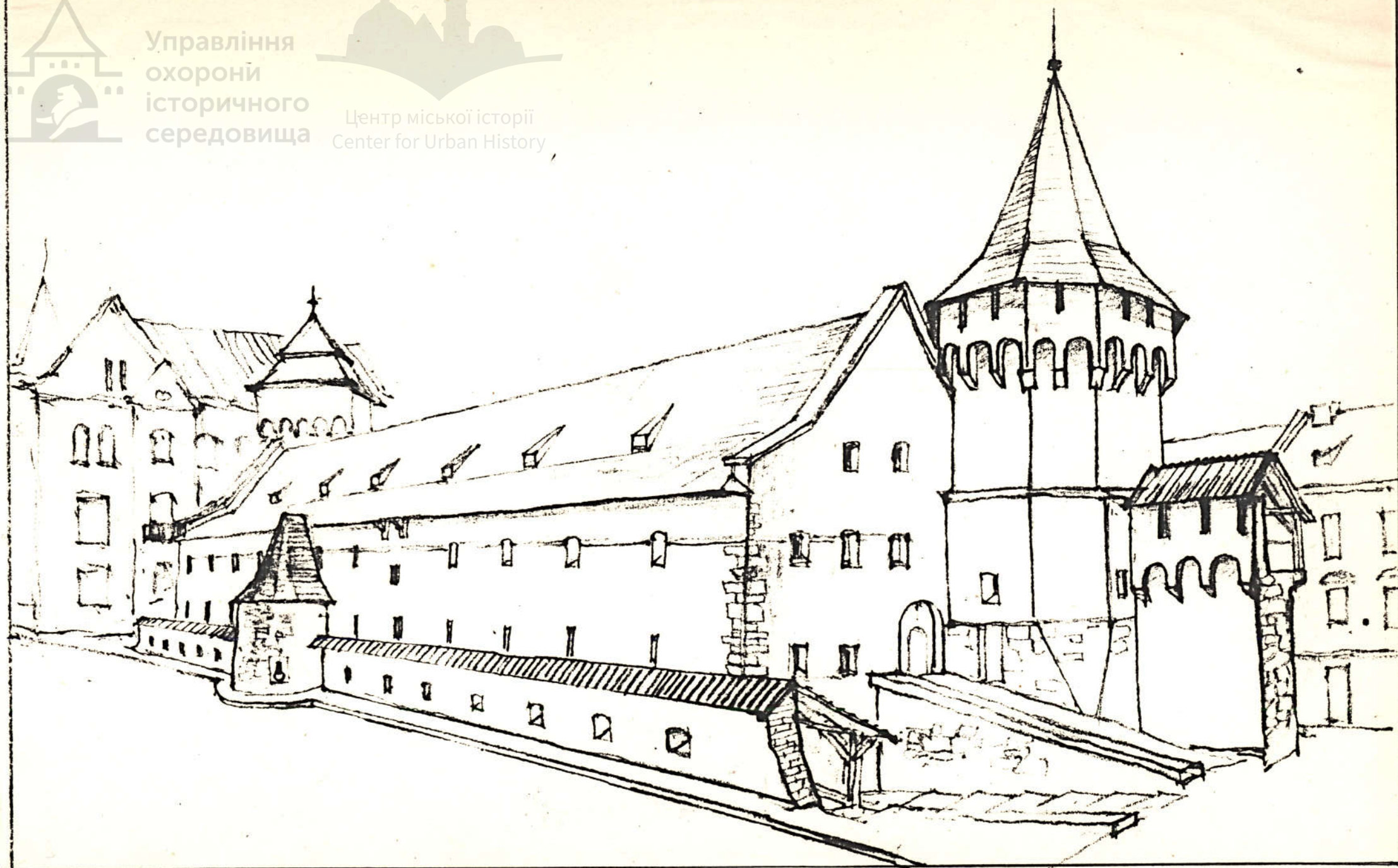

Управління
охорони
історичного
середовища

Центр міської історії
Center for Urban History

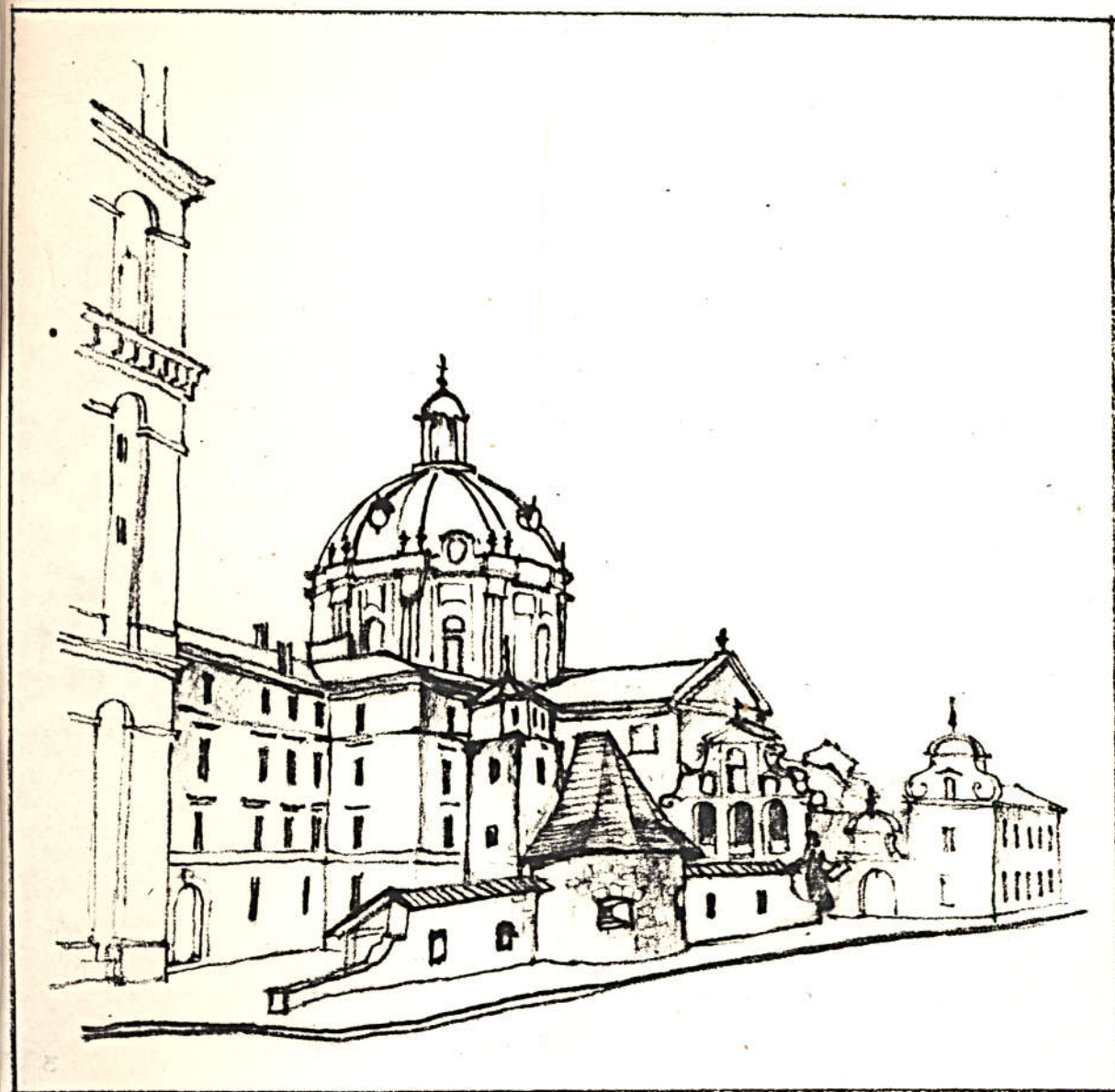

Управління
охорони
історичного
середовища

Центр міської історії
Center for Urban History

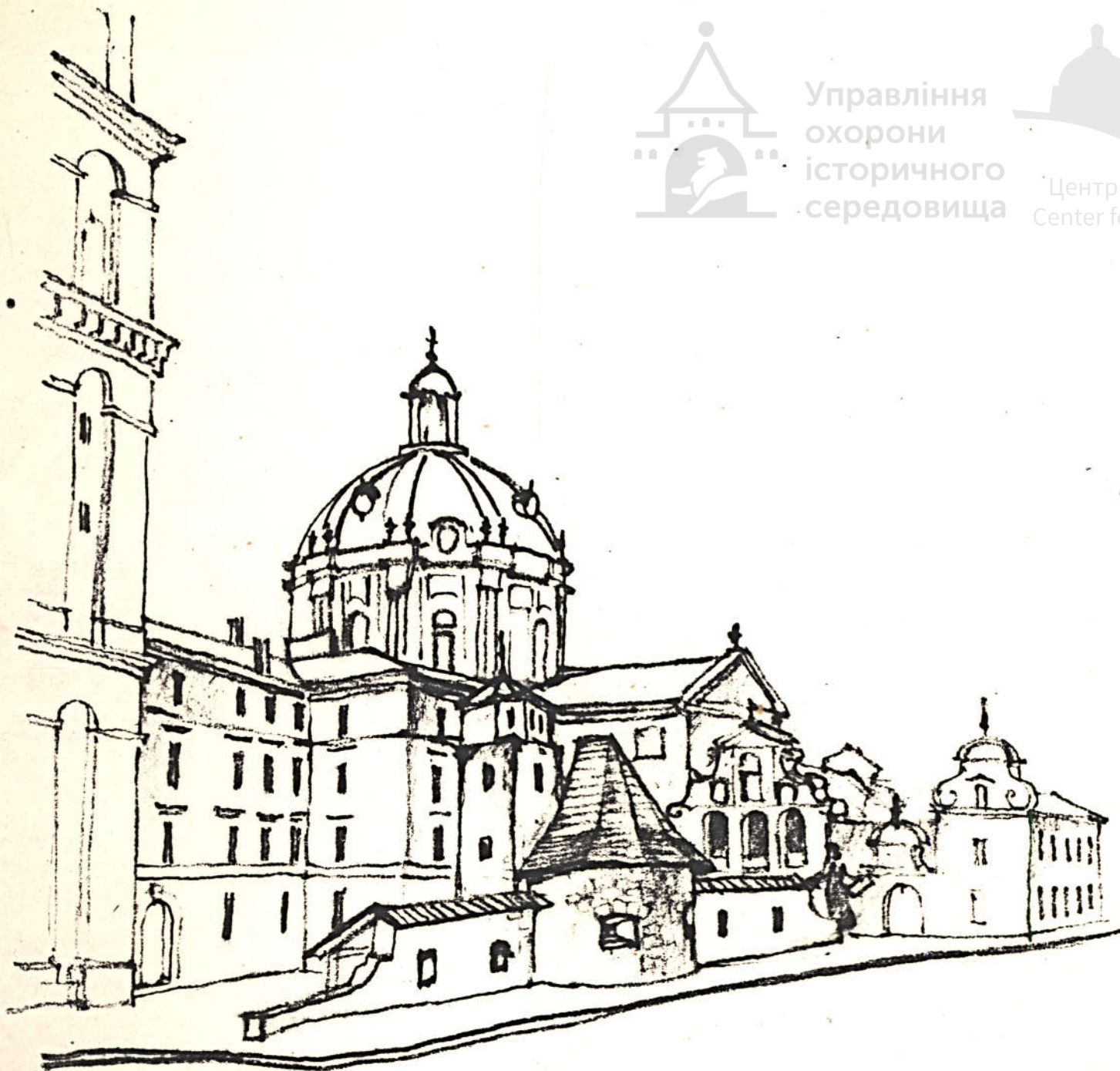
3

Управління
охорони
історичного
середовища

Центр міської історії
Center for Urban History

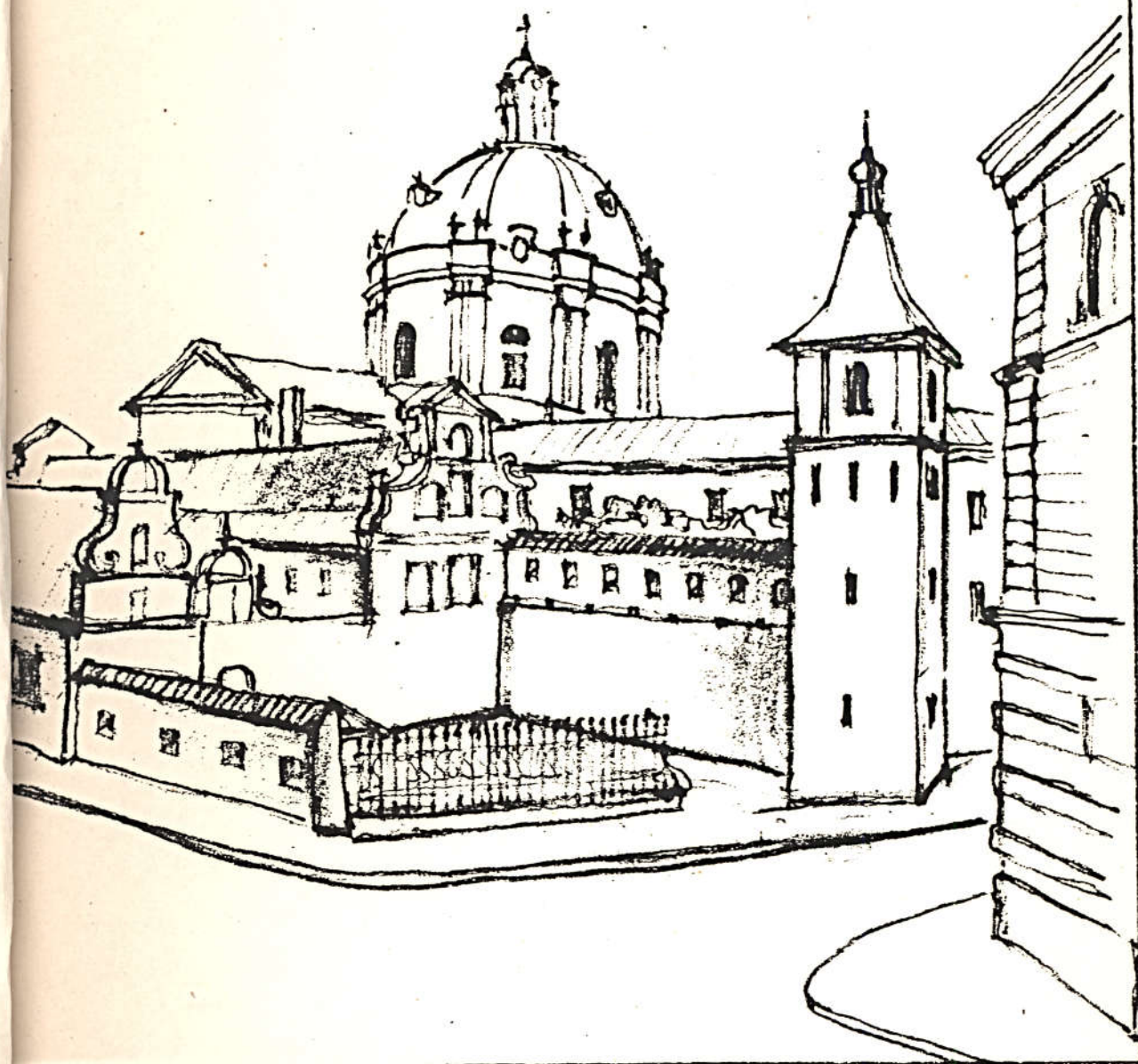

Управління
охорони
історичного
середовища

Центр міської історії
Center for Urban History

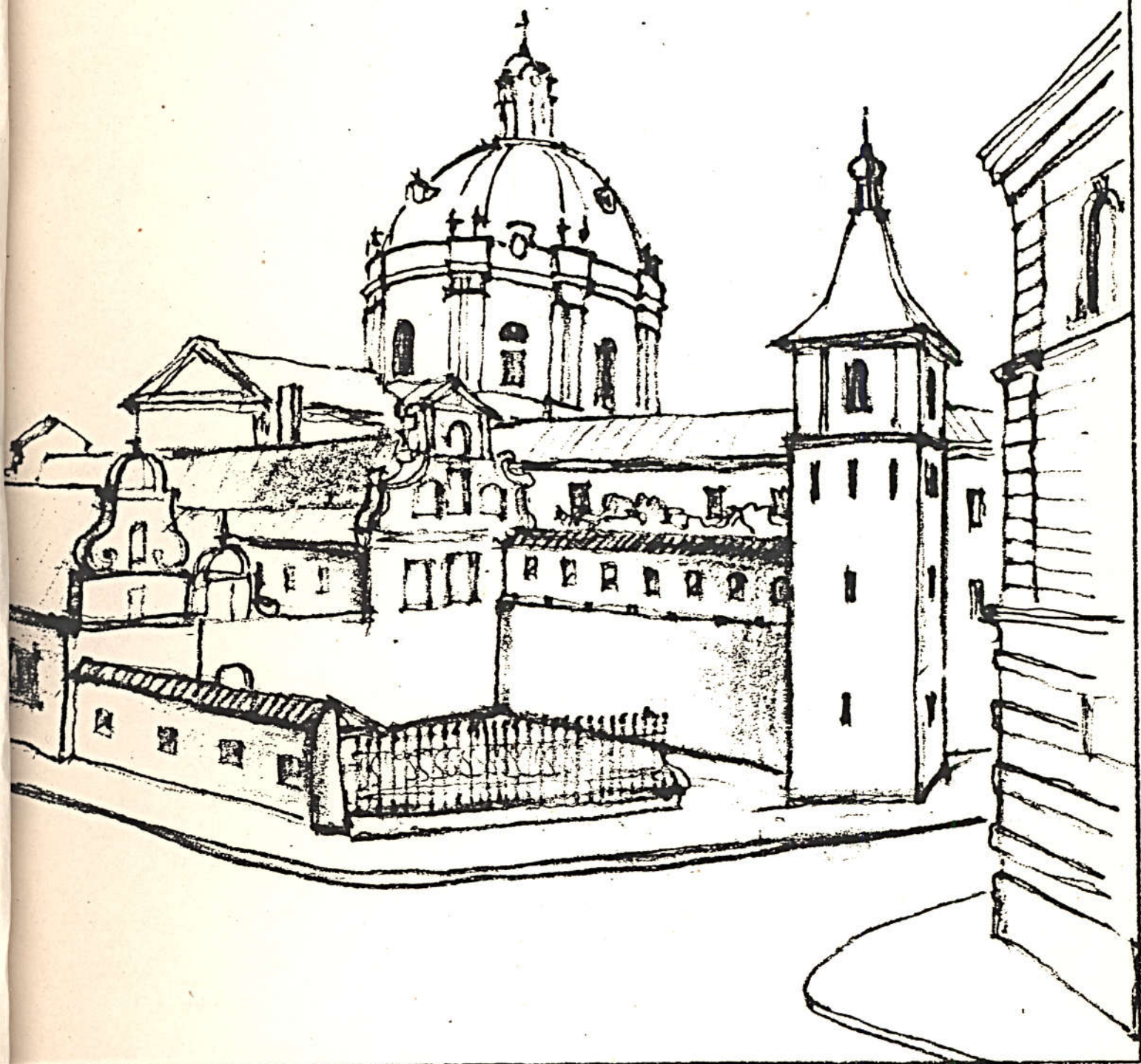
4

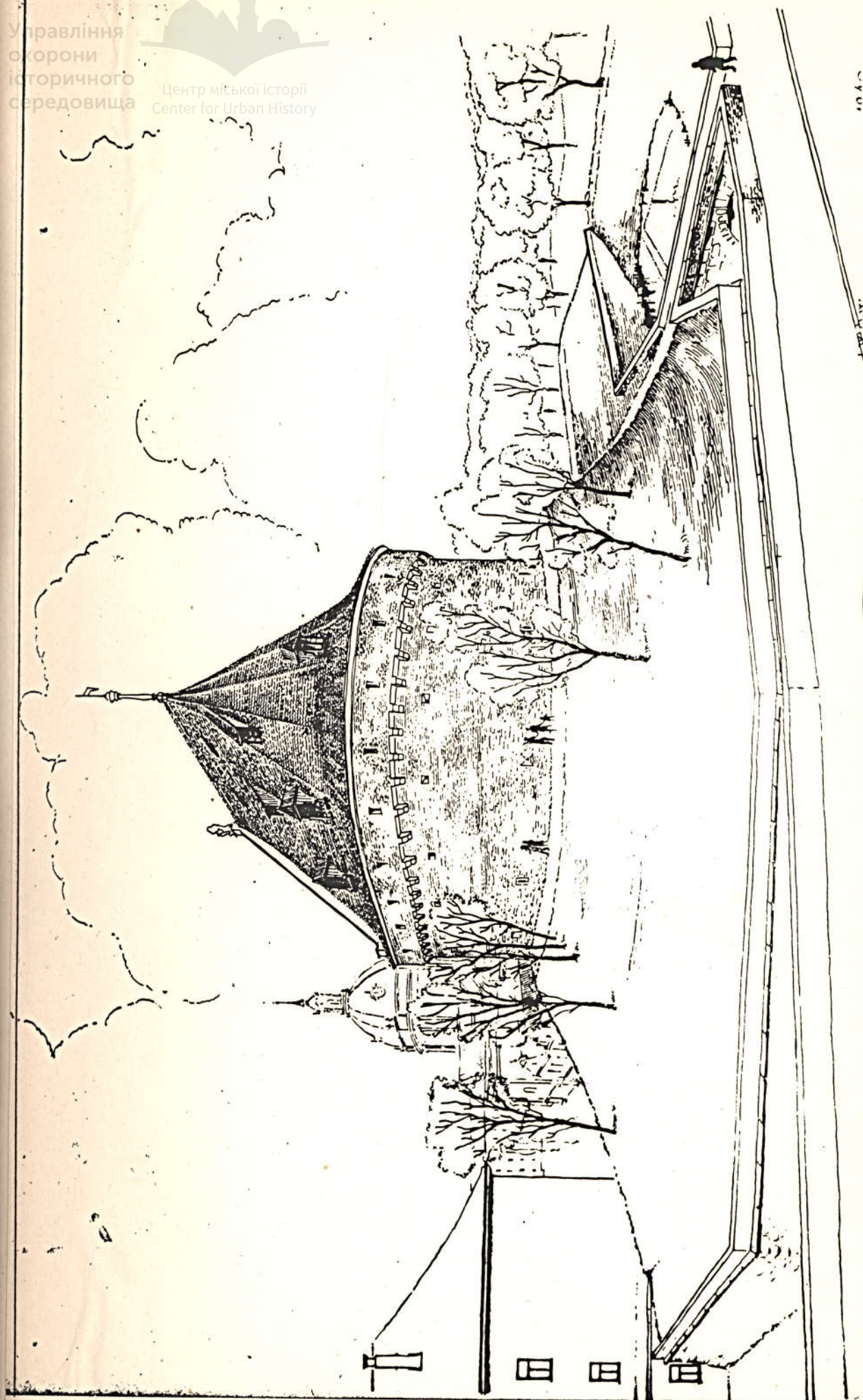

Управління
охорони
історичного
середовища

Центр міської історії
Center for Urban History

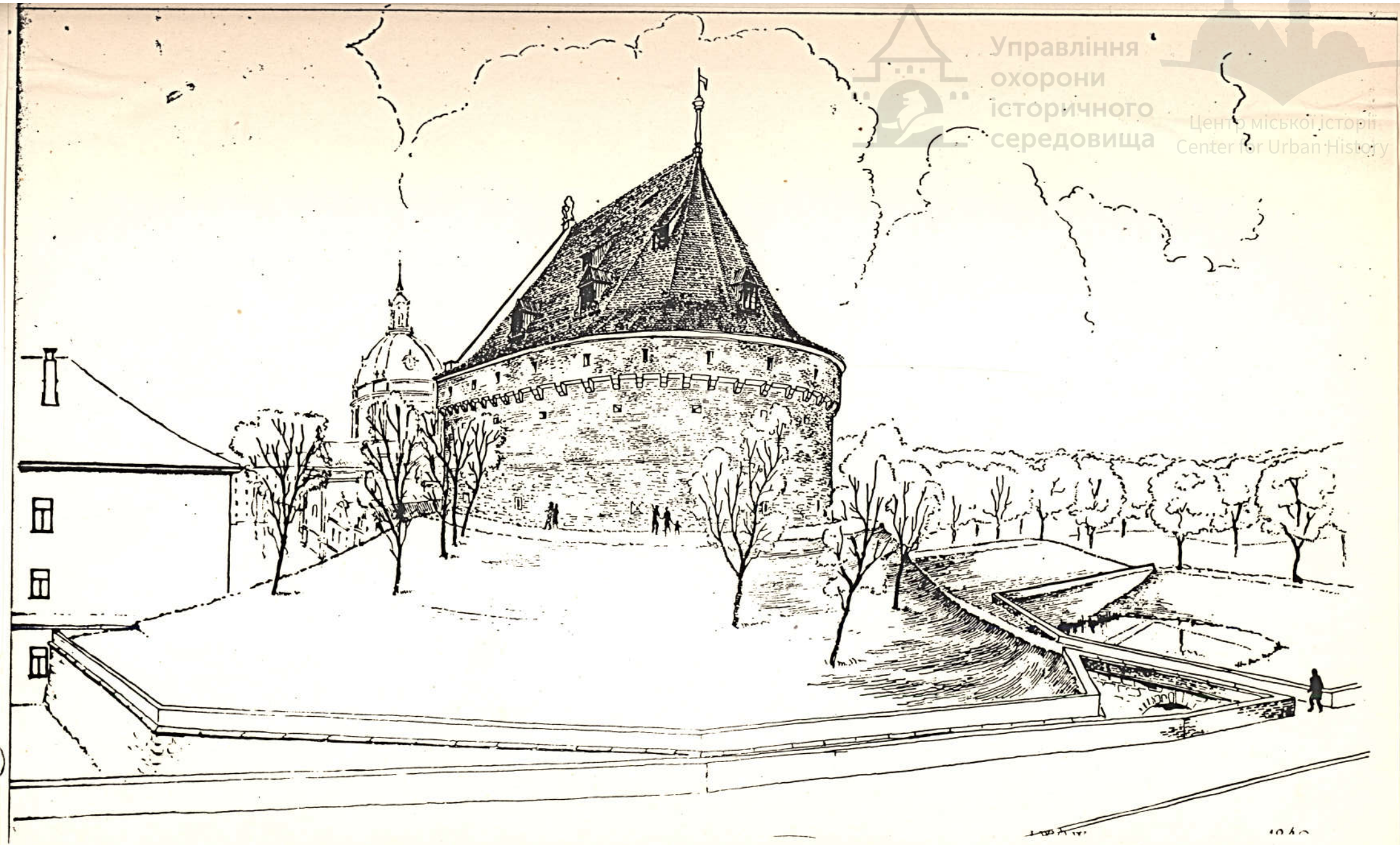

А. М. БИТ

Управління
охорони
історичного
середовища

Центр міської історії
Center for Urban History

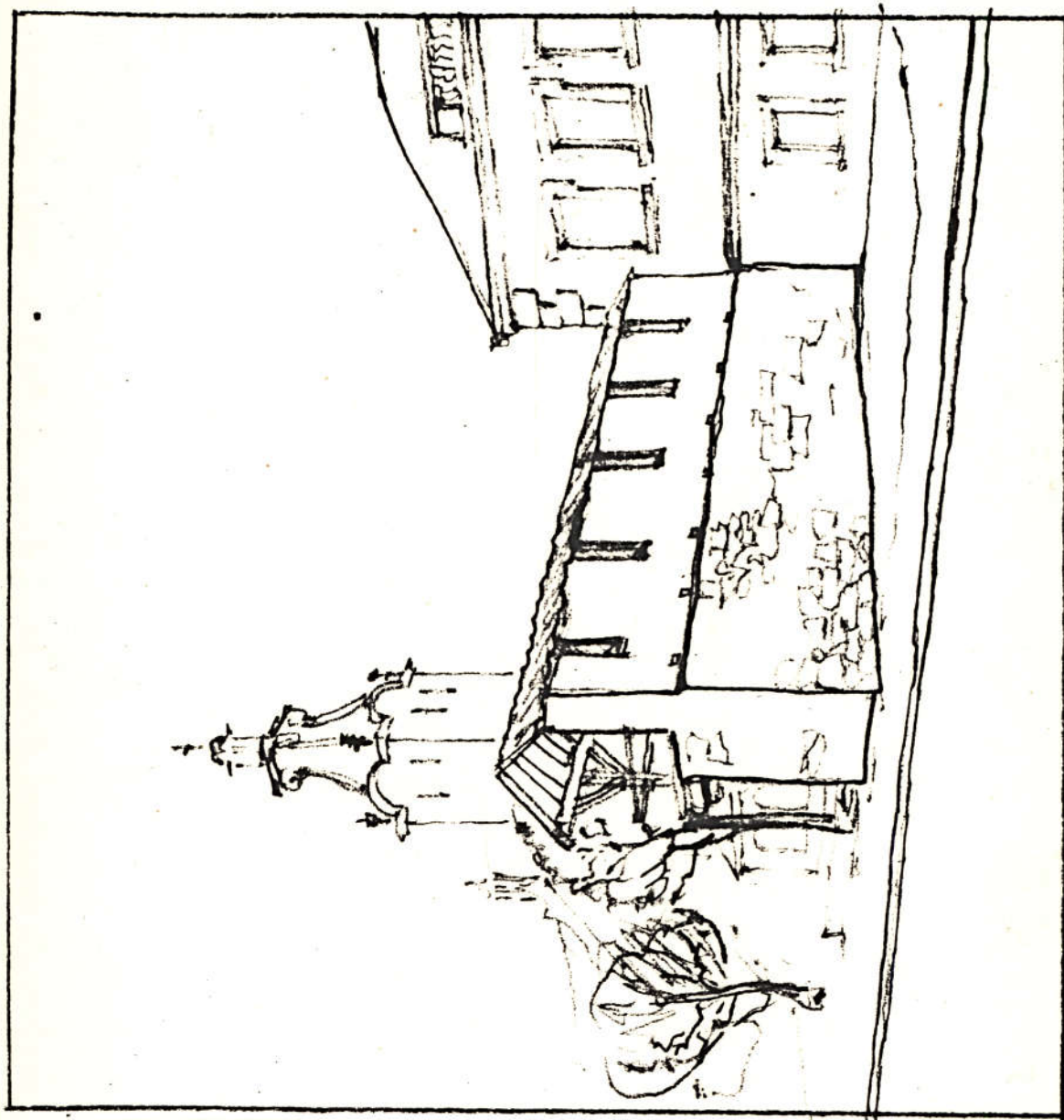

Управління
охорони
історичного
середовища

Центр міської історії
Center for Urban History

6

Управління
охорони
історичного
середовища

Центр міської історії
Center for Urban History

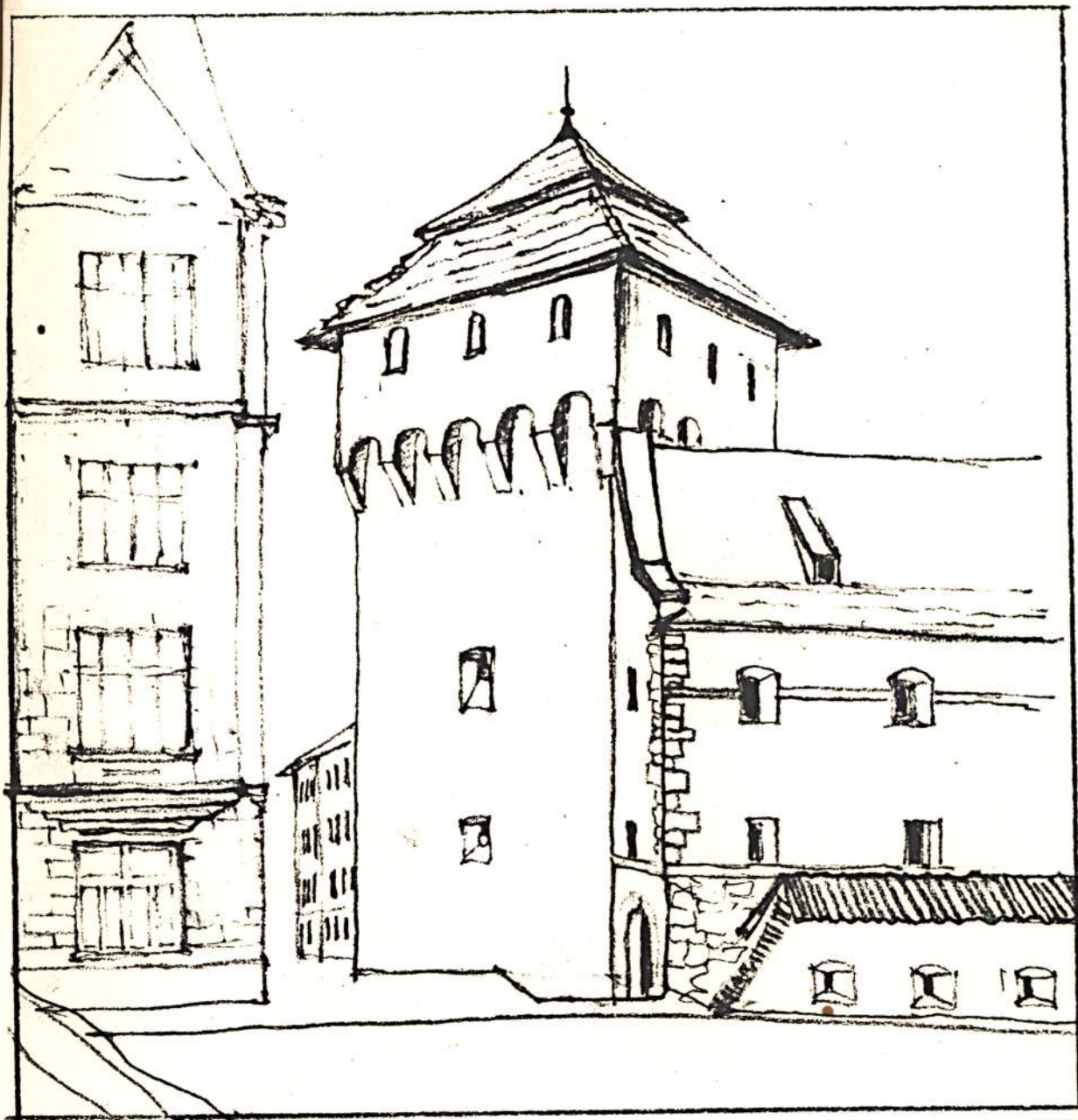

Управління
охорони
історичного
середовища

Центр міської історії
Center for Urban History

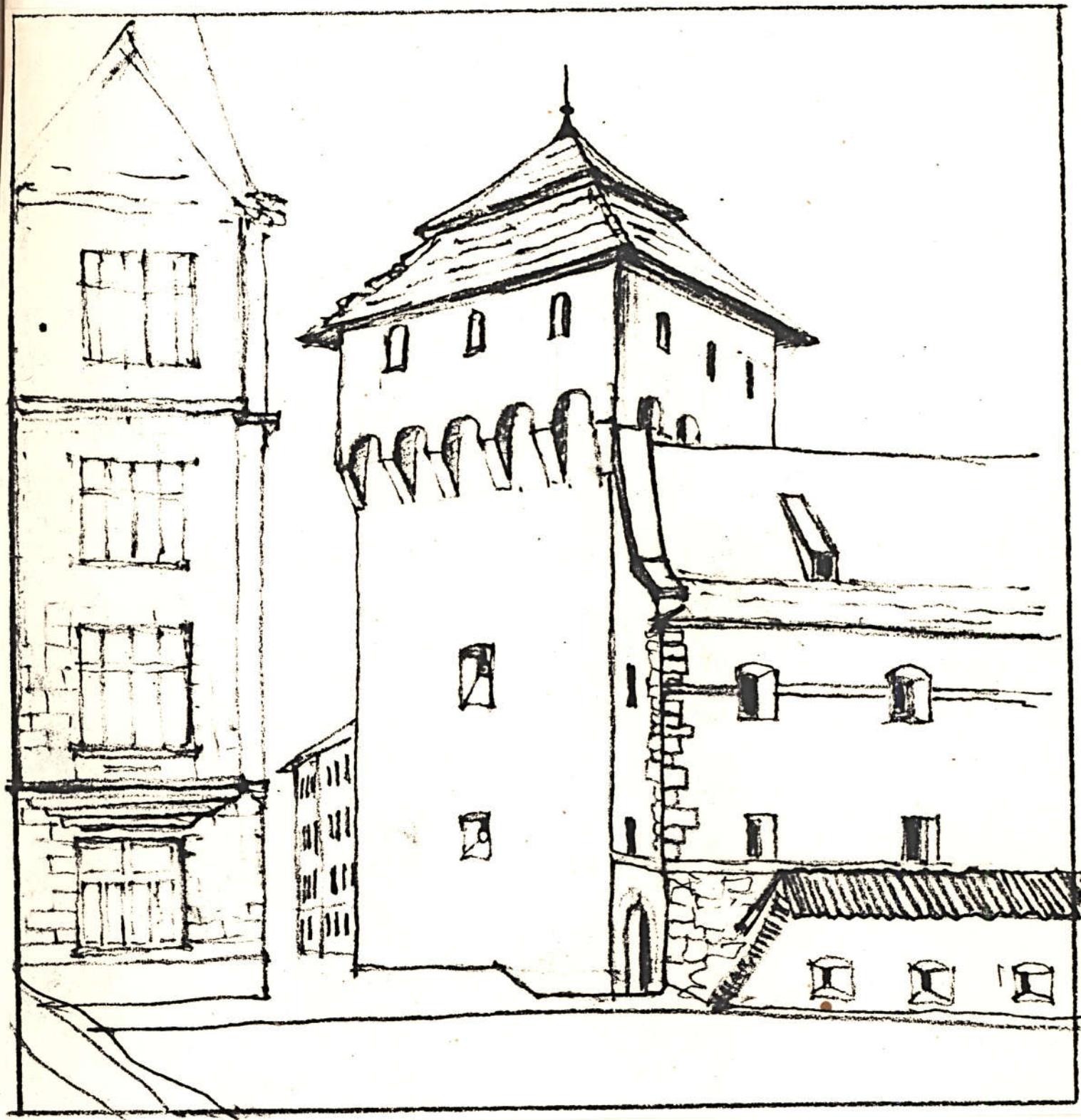

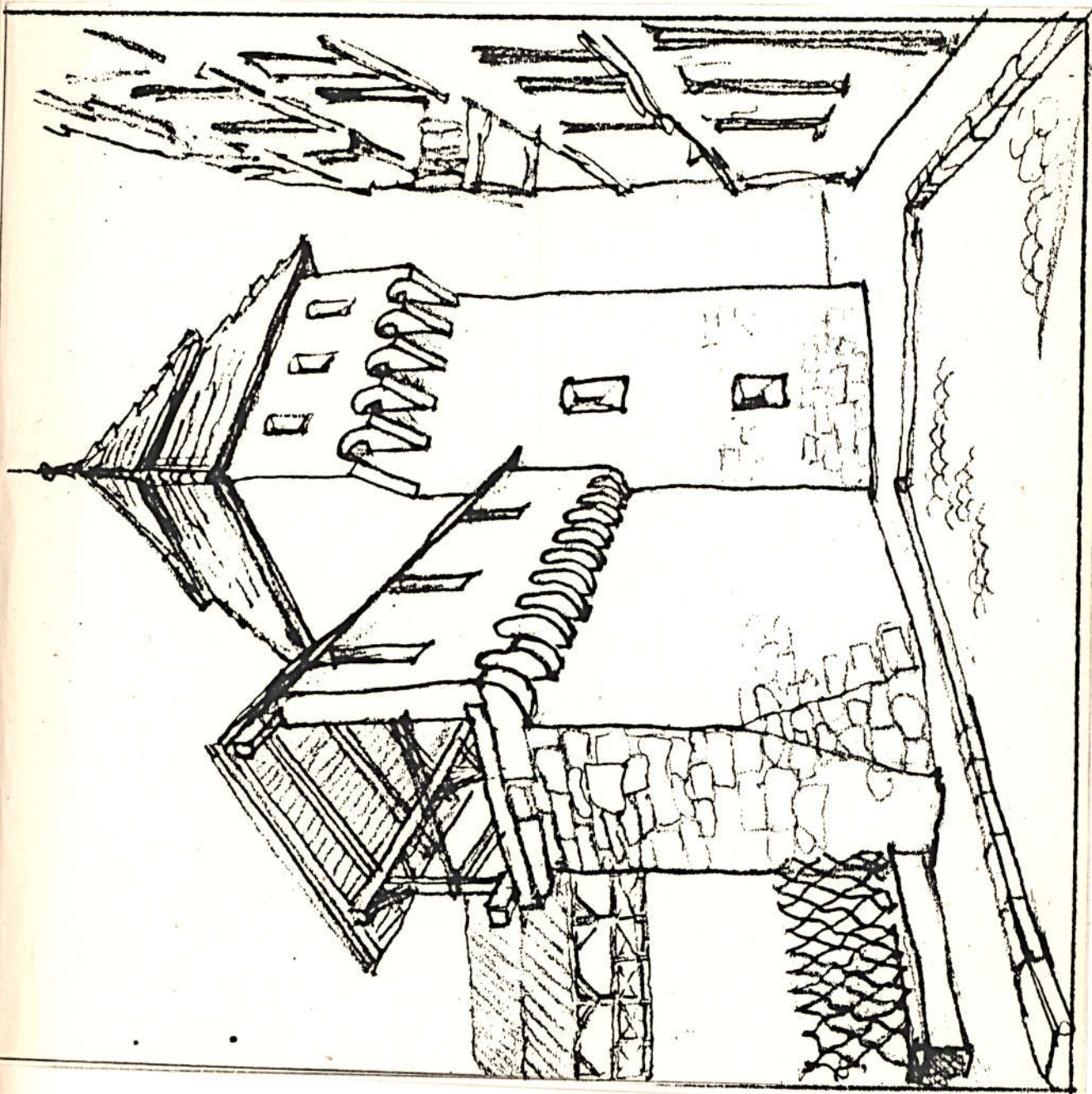

Управління
охорони
історичного
середовища

Центр міської історії
Center for Urban History

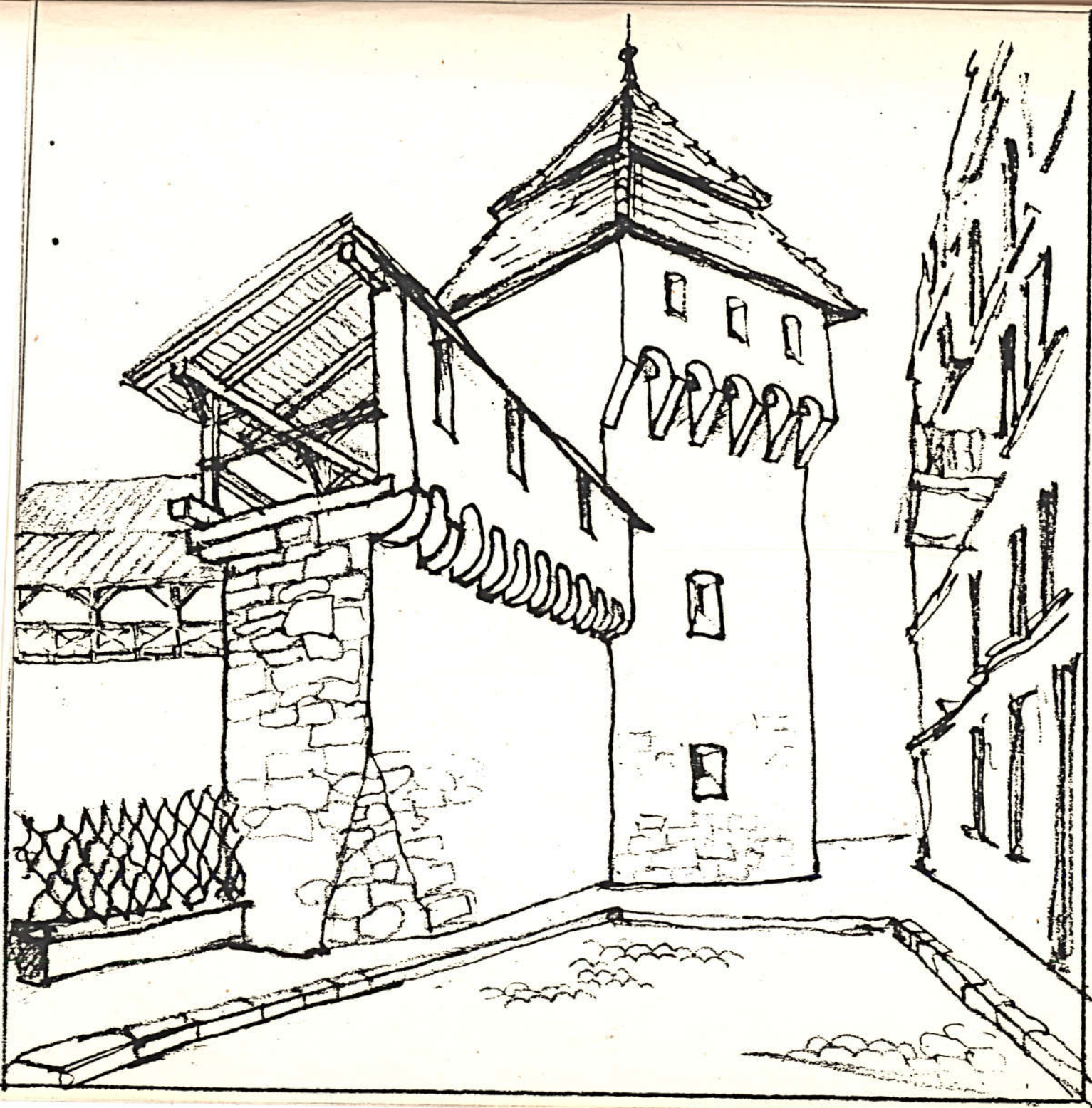

Управління
охорони
історичного
середовища

Центр міської історії
Center for Urban History

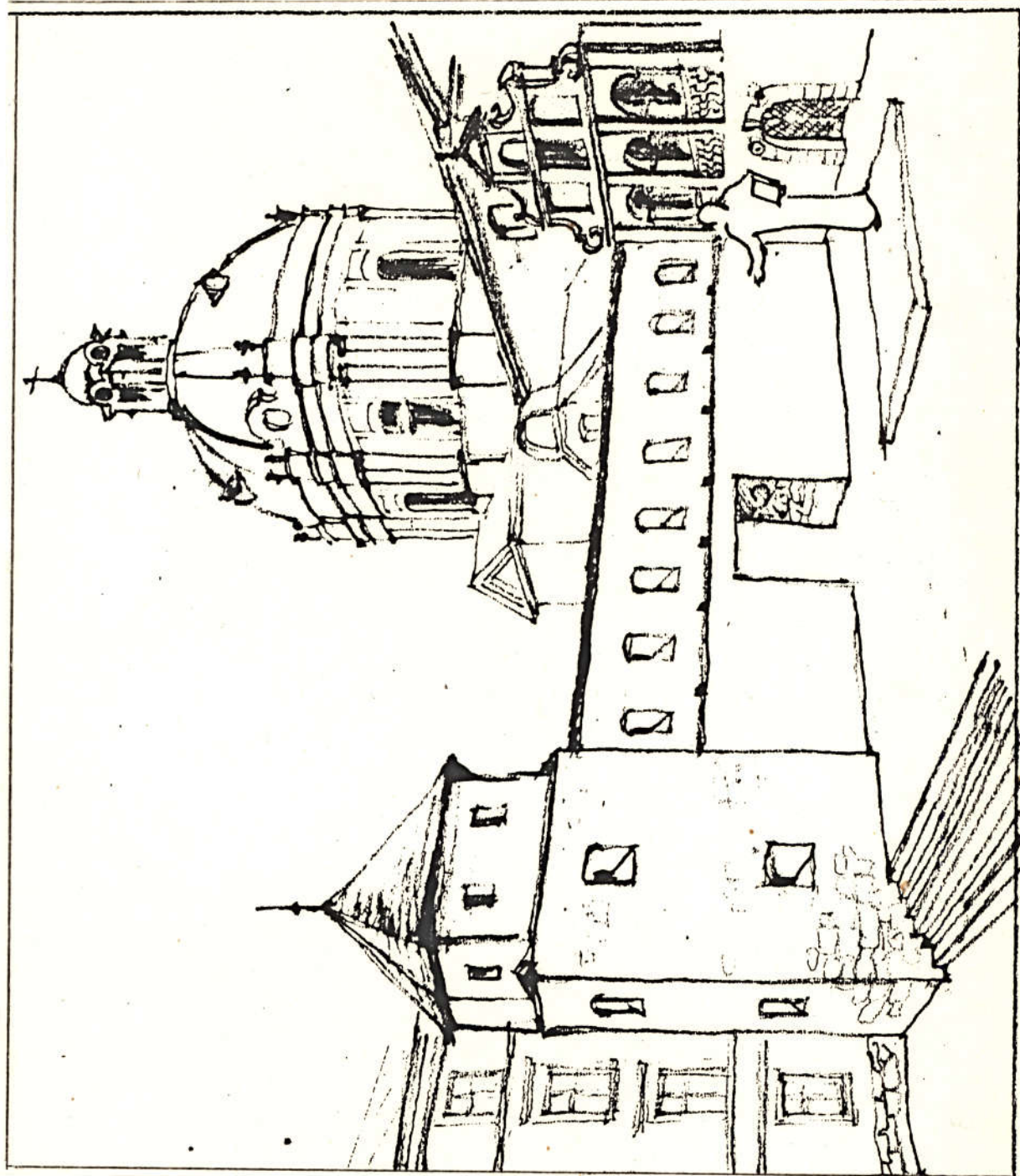

Управління
охорони
історичного
середовища

Центр міської історії
Center for Urban History

Управління
охорони
історичного
середовища

Центр міської історії
Center for Urban History

